

نظام اطلاع رسانی علوم پزشکی

دکتر اشرف السادات صانعی - دکтор ماشاء... ترابی

دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی

ملی اطلاع رسانی بهداشت کرد. این پایگاه شامل مراکزی برای ارائه خدمات اطلاعاتی و شیوه های کسب اطلاعات، آماده سازی و پردازش آنها و نیز فن اوری مناسب برای استفاده این فعالیت ها بود.

در حال حاضر، پایگاه اطلاع رسانی بهداشتی نمی تواند به طور کامل تحت مسؤولیت یک واحد سازمانی واحد باشد و در واقع، امکان رسیدن به یک مدیریت واحد وجود ندارد. اما در عین حال باید بین قسمتهای مختلف یک نظام اطلاع رسانی ارتباط بسیار نزدیک و دائمی وجود داشته باشد. در این طرح، هدف تها ارائه یک پایگاه اطلاع رسانی جدید نبوده و بلکه می توان نظامهای موجود را با هدایت و رهبری صحیح بهبود بخشد یا باعث تقویت آنها شد.

نتایج بیست و هشتمنی اجلام کمیته

منطقه ای اروپایی سازمان جهانی بهداشت در

سال ۱۹۷۷ نشان دادن این نکته بود که در واقع:

پایگاه ملی اطلاع رسانی بهداشت چیست؟

استفاده کنندگان واقعی چه کسانی هستند؟ چه

نوع اطلاعاتی مورد نیاز آنان است؟ و این

اطلاعات از چه منابعی کسب می شوند؟

نتیجه بحث مشاوران در سازمان جهانی

بهداشت نشان داد که تمامی کشورها، بدون

تاخیر باید در ایجاد، اداره و توسعه

اطلاع رسانی بهداشتی با توجه به موقعیت

خاص و نیازهای جامعه خود اقدام کنند. این

توصیه ها در بیست و هشتم ماه مه سال ۱۹۸۰ به

امضای کمیته برنامه ریزی جهانی رسید.

طرح ملی اطلاع رسانی بهداشتی و زیست

پژوهشی جمهوری اسلامی ایران نیز پس از

مذکوره در این زمینه در کارگاه آموزشی

برگزار شده در تبریز از تاریخ ۲۵-۲۷ ژوئیه

۱۹۹۲ ترتیم گردید. در حال حاضر، مدیریت

کل WHO و مدیریت منطقه مدیرانه شرقی،

طرحی برای یک مرکز اطلاع رسانی و ارائه

مقدمه

امروزه کشورهای پیشرفته دنیا با توجه به تولید ابوبه اطلاعات که برخاسته از اهمیت تحقیقات و چرخه پویای تبادل اطلاعات است، عملأ فرایند توزیع اطلاعات و بهره وری از آن را با به کار گیری دانش کامپیوتر تسهیل کرده تحولی چشمگیر در نظام اطلاع رسانی خود به وجود آورده اند. این کشورها ابتدا مراکز اطلاعاتی خویش را سازمان داده یک نظام ملی اطلاع رسانی در سطح کشور ایجاد کرده اند و سپس به امر تبادل اطلاعات منطقه ای و بین المللی پرداخته اند.

این نظام شامل مدیریت اطلاعات، نیروی انسانی متخصص و تعلیم دیده و تجهیزات و امکانات مورد نیاز است. نهادهای مرکز اطلاع رسانی و نیز مؤسسات توزیع کننده اطلاعات را در مجموع می توان نظام ملی اطلاع رسانی نامید.

تاریخچه

اندیشه ایجاد پایگاه ملی اطلاع رسانی بهداشتی در سال ۱۹۴۸ میلادی با تواافق اعضای سازمان جهانی بهداشت در ارتباط با ایجاد کمیته های ویژه به منظور برنامه ریزی و هماهنگی آمار بهداشتی و حیاتی به وجود آمد. ۲۵ سال بعد در سال ۱۹۷۳ با توجه به روش های جدید مدیریت، ساختار تازه ای برای ایجاد پایگاه ملی اطلاع رسانی بهداشت پیشنهاد شد. دلیل پیشنهاد ساختار جدید را می توان بود اطلاعات کافی، هم برای استفاده کننده و هم برای تولید کننده اطلاعات دانست نتیجه آن برنامه ریزی و تصمیم گیری بدون استفاده از اطلاعات است و تولید کنندگان اطلاعات نیز احساس می کنند مهارت های اشان درک نشده و در جای مناسب به کار برده نمی شود.

در سال ۱۹۷۷ میلادی سازمان جهانی بهداشت اعضا خود را ملزم به ایجاد پایگاه

استناد پژوهشکی به عنوان مرکز همکاری برای HBI در جمهوری اسلامی ایران در نظر دارد.

پایگاه تولید و تبدیل اطلاعات

این واحد وظایف زیر را عهده‌دار است:

۱- جمع آوری داده‌ها؛

۲- پردازش و تولید اطلاعات؛

۳- تبدیل اطلاعات.

۱- واحد شبکه

در این واحد با استفاده از معاهده TCP/IP نسبت به ایجاد Web Site با امکانات E-Mail, Gopher Server, FTP Server

انجمهای تخصصی و اجرای کلاساهای درس مجازی اقدام خواهد شد. در این واحد بعد از انجام دادن عملیات مربوط به تهیه منابع خارجی در پایگاه تولید اطلاعات نسبت به خدمات دهی بیش از ۷۰ بانک اطلاعاتی بر روی شبکه اقدام خواهد شد.

۲- واحد سخت‌افزار

در این واحد نسبت به تهیه توبولوژی مناسب سخت‌افزاری برای توسعه شبکه اقدام می‌شود. لازم به ذکر است در این رابطه امکان سنجیهای لازم انجام شده و تجهیزاتی نیز معین شده است که در صورت تأمین منابع مالی مورد نیاز، اجرای WAN گستردگی در کلیه دانشگاه‌های علوم پژوهشکی و خدمات بهداشتی درمانی و مراکز وابسته قبل از پایان برنامه دوم توسعه اقتصادی و اجتماعی تحقق خواهد یافت. این واحد در ادامه، طرح نیازهای فنی و توسعه‌ای را در دستور کار خود خواهد داشت.

۳- واحد نرم‌افزار

در این واحد نسبت به تهیه نرم‌افزارهای مورد نیاز بانکهای اطلاعات جدید و توسعه و تکمیل بانکها با استفاده از کارشناسان این رشته اقدام خواهد شد.

۴- پایگاه عرضه اطلاعات

از جمله وظایف این پایگاه، تدوین سطوح قابل قبول و دستور العملها براساس شاخصهای کلی و فنی است تا امکان بر نامه‌ریزی و اصلاح و تجدیدنظر در ساختار کتابخانه‌های دانشگاهی و غیردانشگاهی را فراهم آورد. از دیگر وظایف این پایگاه، اصلاح ساختار کتابخانه‌های کتابخانه‌های این پایگاه، اصلاح ساختار کتابخانه‌های کتابخانه‌های این پایگاه و غیردانشگاهی،

روشها و عرضه اطلاعات را به عهده خواهد داشت. شرح و نوع عملیات اجرایی عبارتند از:

۱- واحد جمع آوری داده‌ها و تدوین

روشها تدوین فرمهای مورد نیاز و اصلاح فلوچارت‌ها و روش‌های جمع آوری اطلاعات به گونه‌ای که گستردگی فعالیتهای این حوزه با توجه به واحدهای تولید کننده اطلاعات در سطح وزارت توان و دانشگاه‌ها به حدی است که نیاز جدی مرحله‌بندی در جهت اجرای عملیات فوق در رابطه با هر واحد دارد.

۲- واحد پردازش و تولید اطلاعات

در این واحد، نسبت به عملیات مربوط به نمایه‌سازی، چکیده‌نویسی، فهرست‌نویسی، مجموعه‌سازی بانک‌های اطلاعاتی اقداماتی به انجام می‌رسد.

۳- واحد تبدیل اطلاعات

کارشناسان این واحد نسبت به ارزیابی تعیین نحوه عرضه اطلاعات با توجه به مفاهیم و نکات اصلی اطلاعات جمع آوری شده، اقدام خواهند کرد. برای رسیدن به حداقل بهره‌وری در عرضه اطلاعات، روشهای اصلی موردنظر که اطلاعات با آن تبدیل خواهد شد عبارتند از: پوستر، نشریه داخلی، دیسکهای فشرده نوری CD و ...

پایگاه خدمات رایانه‌ای

در این واحد، نسبت به ایجاد شبکه LAN در دانشگاه علوم پژوهشکی و خدمات بهداشتی - درمانی پایلوت و برقراری WAN در پایان مرحله اول در سطح دانشگاه‌های پایلوت و ستاد وزارت متبع اقدام خواهد شد. این واحد پشتیبانی فنی، تولید اطلاعات و تدوین

گسترش شبکه‌های محلی، منطقه‌ای، اتاق تحقیق، کارت عضویت واحد، استفاده از آیین نامه مشترک برای تبادل اطلاعات، کتابخانه‌های شبانه‌روزی، ترویج و عرضه اطلاعات به پزشکان و بهورزان در شبکه‌های بهداشتی - درمانی و توسعه کتابخانه‌های روزتایی در مراکز بهداشت روزتایی را فراهم خواهد ساخت.

پس از اتمام این طرح، کلیه دانشگاه‌های علوم پژوهشکی با برقراری ارتباط محلی (LAN) و ارتباط با سایر دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی پژوهشکی کشور (WAN) امکان نبادل اطلاعات خواهد داشت. علاوه بر آن دستیابی به پایگاه‌های هر دانشگاه از دیگر ویژگیهای این طرح در مراحل پایانی به شمار می‌آید.

هدف طرح

هماهنگ کردن نظام سازماندهی، هماهنگ کردن نظام مجموعه‌سازی، تهیه و تدوین سطوح قابل قبول، هماهنگ کردن خدمات، اصلاح ساختار تشکیلاتی، صرفه‌جویی در فضا، صرفه‌جویی در نیروی انسانی، صرفه‌جویی در بودجه، آموزش و تربیت نیروی انسانی، برآورده کردن کامل و مناسب نیازهای اطلاعاتی، ایجاد زمینه‌های همکاری، مشارکت و تبادل اطلاعات در سطح ملی - منطقه‌ای و بین‌المللی، از اهداف اصلی این طرح است.

مراحل اجرای طرح

این طرح در برگیرنده ساختار منسجم و منحصر به فردی است که برای اولین بار نگرش جدیدی در نظام ملی اطلاع‌رسانی پژوهشکی به همراه دارد. این مجموعه تحت نظارت مدیریت اطلاعات بهداشتی و زیست پژوهشکی هر دانشگاه به فعالیت خواهد پرداخت. اطلاعاتی که در مرحله اول اجرای طرح نسبت به تدوین روشها و فرمتها و اصلاح وضعیت موجود جمع آوری داده‌های آنها اقدام خواهد شد. این پایگاه تدوین سطوح از دیگر وظایف این پایگاه، اصلاح ساختار کتابخانه‌های کتابخانه‌های تحقیقاتی، کتابداری، تالیف و ترجمه، مدارک پژوهشکی و سفارش منابع اطلاعاتی و

انتشارات. در مراحل بعدی، این گونه عملیات در ارتباط با واحدهای زیر مجموعه معاونت‌های بهداشتی، آموزشی، درمان و دارو به اجرا گذاشته خواهد شد که در این رابطه چهار مرحله به شرح زیر در نظر گرفته شده است:

مرحله اول

۱- گام اول: در این مرحله نسبت به تدوین شکل‌بندی و تعیین روش‌های جمع‌آوری اطلاعات در پایگاه تولید اطلاعات و تدوین روشها درخصوص ۶ مورد پیش گفت اقدام خواهد شد که در حال حاضر نسبت به جریان آزمایشی این شکل‌بندیها در دانشگاه‌های پایلوت تمهیدات لازم به عمل آمده است.

۲- گام دوم: در پایگاه خدمات رایانه‌ای امکان استفاده از خدمات FTP Server - Web and Gopher server و انجمنهای تخصصی و پست الکترونیک امکان اجرای کلاس درس مجازی که در مرحله اول در پایگاه ستاد انجام گرفت و تمهیدات لازم برای امکان استفاده از این خدمات در ۴ دانشگاه پایلوت و ایجاد WAN اولیه در پایگاه ستاد و دانشگاه‌های پایلوت به عمل آمده است.

همچنین، همزمان با دو گام فوق، نسبت به تدوین دستورالعملها در پایگاه عرضه اطلاعات، اقداماتی انجام گرفته است.

مرحله دوم

پس از رفع اشکالات احتمالی ناشی از پیاده‌سازی سیستم در چهار دانشگاه پایلوت و ارزیابی نهایی، این طرح در کل کشور تعیم خواهد گرفت. در این مرحله نیز ارتباط درون شبکه‌ای به صورت ارتباط واحدهای تابعه یک دانشگاه با هم، ارتباط دانشگاه‌ها با یکدیگر، ارتباط دانشگاه‌ها با مرکز اصلی HBI برقرار خواهد شد.

مرحله سوم

مرحله سوم طرح به این مهم اختصاص دارد که طرح نهایی اجرا شده در سطح ملی خودمان را بتوانیم در سه کشور پایلوت منطقه حوزه

مرحله چهارم

پس از رفع اشکالات احتمالی مرحله سوم، اجرای طرح در ۲۲ کشور حوزه مدیرانه شرقی تعیین یافته و در طی تمامی مراحل، نسبت به توسعه خدمات RSD اقدام خواهد شد.

مراجع

- 1- Hart, M.C."Low technology", *British journal of health care comprtings* Vol.9 No. 8, October 1996.
- 2- Dyson, S. "Implementing monitoring systems for computing". BJHC, Weybridge, 1995.
- 3- Aspen Reference Group; *Health Information management resource*, Maryland, 1995.
- 4- Campbell, H.C, *Library trends* 14(3), 1996 january.
- 5- Swanwon, Rowena - Weiss; *Journal of the American Society for information science* 29(3), 1978 May.
- 6- Kent, Allen; *Encyclopedia of library and Information science* Volume 13- Volume 262.
- 7- Ferguson, Douglas; *Unesco - Bulletin for libraries* 29(6); Nowember 1975.
- 8- Ruess, Asian - Libraries Vol.5 1996.
- 9- Byrd, G.D - *Bulletin of the Medical library Association* Vol, 83, 84 1996.
- 10- Cawkell, A.E; *Wireless - World* Vol. 84, Issue 1511, 1978.
- 11- Gonzalez, E.L.E Sezon, H. J. *Database* Vol. 18 1995.
- 12- Gensichen, T, Helms, M; *Computers in libraries* Vol. 15 issue 1 1 yan 1995.
- 13- Zielinski Christopher; *information System Planning*.
- 14- Paulin Athrton; *Handbook for information System and Services*.